

УДК 636.09:614.253

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ У ВЕТЕРИНАРНІЙ ПРАКТИЦІ

Галина Скрипка, канд. вет. наук, асистент кафедри інфекційної патології,
біобезпеки та ветеринарно-санітарного інспектування імені професора В.Я.Атамася,
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

ORCID ID 0000-0002-3326-7604

e-mail: ludskayaya@gmail.com

Анна Затолочна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
2 курсу ОП «Ветеринарна медицина»

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: anyazace@gmail.com

Ольга Найдіч, канд. вет. наук,

доцент кафедри ветеринарної медицини та гігієни,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID 0000-0002-1016-5891

e-mail: olia_naidich@ukr.net

Максим Павленко, здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти 6 курсу ОП «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: MaksPav@gmail.com

Вступ. Ветеринарна деонтологія – це галузь прикладної етики, що вивчає професійно-моральні норми та принципи поведінки ветеринарного лікаря. Вона визначає систему цінностей, якою має керуватися фахівець у своїй діяльності, забезпечуючи гармонійні відносини між ветеринаром, твариною, її власником, колегами та суспільством. Ця дисципліна формує моральні норми поведінки спеціаліста, спрямовуючи його діяльність не лише на ефективне лікування тварин, але й на дотримання гуманності, відповідальності та професійної доброчесності. Ветеринарна деонтологія вчить приймати етично виважені рішення у складних і суперечливих ситуаціях – таких як евтаназія, проведення наукових експериментів, конфлікт інтересів чи економічний тиск.

Завдяки своїй морально-етичній основі, ветеринарна деонтологія підвищує рівень довіри до професії, сприяє зміцненню авторитету ветеринарної медицини та розвитку високих стандартів професійної культури в галузі охорони здоров'я тварин.

Значення етики у ветеринарній медицині. Етика у ветеринарії є ключовим чинником формування професійної культури, довіри клієнтів та забезпечення благополуччя тварин. Вона визначає моральні орієнтири діяльності ветеринарного лікаря, регламентує його поведінку у взаєминах із тваринами, їх власниками та суспільством загалом [1].

Ветеринарна деонтологія базується на наступних засадах:

1. Довіра клієнтів

Довіра власників тварин до ветеринарного спеціаліста ґрунтується на чесності, повазі та професійній відповідальності лікаря. Етична поведінка передбачає відкриту комунікацію, достовірне інформування клієнта про стан тварини, прогноз захворювання та можливі методи лікування. Такий підхід зміцнює взаєморозуміння й підвищує ефективність лікувального процесу.

2. Репутація професії

Дотримання високих морально-етичних стандартів підвищує авторитет ветеринарної медицини як важливої складової системи охорони здоров'я. Порушення

професійної етики, навпаки, підриває суспільну довіру не лише до окремого лікаря, а й до ветеринарної спільноти загалом. Етична культура є основою позитивного іміджу професії та гарантією її сталого розвитку.

3. Благополуччя тварин

Основним етичним імперативом ветеринарії є пріоритет інтересів тварини. Лікар зобов'язаний застосовувати лише гуманні методи лікування, спрямовані на зменшення болю, страждань і забезпечення фізичного та психологічного комфорту пацієнта [1-2].

Основними принципами ветеринарної деонтології є:

гуманність – лікар ветеринарної медицини повинен ставитися до тварин із повагою, співчуттям і милосердям. Забороняється будь-яка форма жорстокості або безпідставного завдання болю;

відповідальність - професійна діяльність лікаря ветеринарної медицини базується на особистій відповідальності за життя, здоров'я та добробут тварини. Лікар має усвідомлювати наслідки своїх рішень і нести за них моральну та професійну відповідальність;

чесність і справедливість - фахівець повинен бути чесним і об'єктивним у взаєминах із клієнтами, не приховувати важливої інформації про стан тварини, не зловживати довірою та уникати конфлікту інтересів.

професійна компетентність - етична поведінка передбачає постійне підвищення кваліфікації, дотримання сучасних стандартів діагностики та лікування, критичну самооцінку своєї діяльності та готовність до професійного вдосконалення [1, 3].

Головним завданням ветеринарної деонтології є обов'язок перед твариною. Ветеринарний лікар має поважати життя кожної істоти, прагнучи до збереження її здоров'я та благополуччя. Евтаназія може бути виправданою лише як останній гуманний засіб припинення нестерпних страждань, коли інші методи допомоги вичерпані [2].

Ветеринарний лікар повинен піклуватися про добробут тварин та проявляти милосердя. Моральний обов'язок ветеринара полягає не лише у лікуванні, але і у створенні умов для повноцінного існування тварини. Лікар повинен запобігати стражданням, контролювати умови утримання, захищати тварин від насильства та забезпечувати психологічний комфорт. Гуманність і милосердя є основними моральними критеріями професійної діяльності ветеринарного фахівця [1, 2].

Окрім того, спеціаліст ветеринарної медицини має обов'язок і перед клієнтом. Одним із ключових аспектів ветеринарної етики є шанобливе ставлення до власника тварини. Ветеринарний лікар повинен дотримуватися коректності у спілкуванні, демонструвати повагу, терпимість і професійну доброзичливість. Важливо забезпечувати конфіденційність отриманої інформації та правдиво інформувати власника про стан тварини, прогноз і можливі наслідки лікування. Лікар має чітко й доступно пояснювати варіанти діагностики й терапії, щоб клієнт міг ухвалювати обґрунтовані рішення на основі повної інформації [1-4].

Професійна етика вимагає від ветеринара прозорості у фінансових відносинах. Вартість послуг повинна бути обґрунтованою, а призначення непотрібних процедур – неприпустимим. Ветеринар і власник несуть спільну відповідальність за результат лікування, тому лікар має сприяти підвищенню обізнаності клієнта щодо догляду, профілактики та утримання тварин. Така співпраця створює партнерські відносини, засновані на взаємній довірі та повазі [5].

Водночас, лікар ветеринарної медицини має обов'язок і перед суспільством, який полягає, *по-перше*, у профілактиці захворювань. Адже ветеринарна медицина має важливе соціальне та санітарно-епідеміологічне значення, оскільки спрямована на захист здоров'я як тварин, так і людей. Лікар відіграє провідну роль у профілактиці інфекційних хвороб, контролі епізоотій і запобіганні поширенню зоонозів. Виконання

ветеринарно-санітарних вимог і державних регламентів забезпечує біобезпеку тваринництва та стабільність продовольчої системи [1-4].

По-друге – це соціальна та екологічна роль ветеринара у суспільстві: ветеринар є не лише лікарем, але і просвітником і захисником довкілля. Його діяльність охоплює поширення знань про гуманне ставлення до тварин; популяризацію вакцинації та профілактичних заходів; контроль безпечності продуктів тваринного походження; захист навколишнього середовища від шкідливих відходів ветеринарної практики. Завдяки цьому ветеринарна професія має вагоме значення у формуванні здорового, екологічно безпечного суспільства [1-4].

По-третє ветеринарний спеціаліст повинен підтримувати професійні взаємини та їхній розвиток, адже високий рівень етичної культури передбачає взаємоповагу та підтримку серед колег. Ветеринарний лікар має уникати нечесної конкуренції, пліток чи дискредитації колег, натомість сприяти обміну досвідом і спільному вдосконаленню професійних навичок. Постійне самоосвіта і розвиток компетентності – моральний обов'язок фахівця, адже якість лікування та довіра суспільства безпосередньо залежать від професійного рівня лікаря [1-4, 5].

Етичні дилеми у ветеринарній практиці. Професійна діяльність ветеринара нерідко супроводжується етичними конфліктами. Це можуть бути ситуації, пов'язані з необхідністю евтаназії, лікуванням без перспективи одужання, або з розбіжностями між бажанням власника й добробутом тварини. У таких випадках ветеринарний лікар повинен керуватися принципами

гуманності, професійної відповідальності та справедливості, приймаючи рішення, які максимально відповідають моральним і професійним стандартам.

Висновки. Деонтологія є фундаментом ветеринарної діяльності, адже вона забезпечує гармонійну взаємодію між трьома ключовими елементами -твариною, власником і суспільством. Її основна мета - збереження здоров'я, утвердження гуманності та зміцнення довіри до ветеринарної професії як важливої складової сучасного гуманістичного світу.

Список використаних джерел

1. Animal Welfare Guidelines - WSAVA. *World Small Animal Veterinary Association* URL:https://wsava.org/global-guidelines/animal-welfare-guidelines/?utm_source (дата звернення: 11.10.2025).
2. Панько І.С. Професійна етика лікаря ветеринарної медицини: навч. посіб. Біла Церква, 2006. 272 с.
3. Горюк, Ю. Правові аспекти та етичні норми використання тварин у наукових дослідженнях. *One Health Journal*, 3(III), 2025. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.31073/onehealthjournal2025-III-05>.
4. Рожков, Ю. Г. Поняття професійна культура ветеринара. *Молодий вчений*, 11(3), 2015. С. 52–55. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/11/80.pdf> (дата звернення: 11.10.2025).
5. Шулаєв І.С., Козій В.І. Кодекс професійної етики та клятва лікаря ветеринарної медицини: їх роль у професійній діяльності. *Актуальні проблеми ветеринарної медицини*: зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти (22–23 квітня 2025 р.). Біла Церква: Білоцерківський НАУ, 2025. С. 45–46.